

Lakótelep – ezreknek

E majd' 650 lakásos, az Országháznál kicsivel nagyobb épület-együttes a Bláthy Ottó–Vajda Péter–Delej és Golgota utcák határolta 19 500 m²-es területen fekszik. Budapesten a nagy lakásboom 1905–1912 közé esik, ekkor döntött úgy a Magyar Királyi Államvasutak Gépgyárának (MÁVAG) Igazgatósága is, hogy a munkások életkörülményeinek javítására az átlagosnál jobb minőségű lakhelyeket biztosít a gyár szomszédságában. Fontos tényező volt a telepi tudat: a nagyvárossal szemben a telephez tartozás érzése, a kisváros ideálja, zárt világ, saját szokásokkal, a vidéki munkások (falusias) értékrendjéből kiindulva. Ráadásul így dolgozóik nem voltak kitéve az 1900-as évek elején jellemző budapesti házbér-uzsorának sem. Így 1908-ban elkezdődött a 3000 főnek otthont adó Kolónia építése.

A lakótelepet 24 lépcsőháza osztozták, emeletenként 6-6 lakással. Minden emeleti lakáshoz az utcára vagy az udvarra néző saját erkély tartozik, így sikerült elkerülni a korszak bérházaira jellemző sötétséget és levegőtleniséget. Az otthonok zöme, a 628 db szoba-konyhás lakás mind elrendezésében, mind méretében egyveretű: 22 m²-es hálóval és 13 m²-nyi konyhával és kamrával. Utóbbi az otthon elengedhetetlen részét alkotta a vidékről ideérkezőknek. Mindegyik lakrészt vízvezetékkel, gázfűzővel és gázlámpákkal szerelték fel. Ezeket automatával működtették: egy húszfilléres pénzérméért 1 m³ gázt szolgáltatott a szerkezet. Akkoriban a fürdő meglete nem jelentett alapigényt, így a lépcsőházakból nem csupán a lakrészek, de a mosdók is nyíltak.

A KOLÓNIA

VÁROS A VÁROSBAN

▷ SZÖVEG ÉS FÉNYKÉP: SARUSI ISTVÁN

A mai is álló VIII. kerületi lakótelep kívülről úgy fest, mint egy erőd – ehhez egykoron adott volt önálló infrastruktúrája is...

„Újabban sokan szeretnek olyan helyre költözni, aminek története van. Ezek olyan pluszok, amik mind-mind hozzáadnak

valamit a mindennapokhoz” – vélekedik Stuhl Ágnes, majd felfedi, miért vette meg az egyik garzont. „Filmmániás vagyok! Mindig tudni akartam, melyiket hol készítették. Családunk nagy kedvence a Csinibaba, ami szinte kizárólag itt, a Kolónián forgott!”

A víztorony óvó tekintetével magasodik ki a józsefvárosi környezetben

A képen található még egy lépcsőház, amely alatt húzódott meg többek között a mosókonyha is. A háború és harcok sújtotta időszakban légópincként szolgált

Beköltözése után még inkább rabul ejtette az épület mérete, az a teljesség, ami hajdanán az ide érkezőket fogadta. Kedvenc részei a komplexum panorámáját uraló víztorony és a lakásához vezető lépcsőház 4. szintje, ahonnan belátni a teljes egységet.

A komplexum látképét az 55 m magas víztorony uralja

Segítségével a negyedik emeletre is fel tudták juttatni a vizet (mert ekkoriban a város vízvezeték-hálózatának nyomása ezt nem tette lehetővé), illetve tűz esetén a gyárterületen is tudtak oltani az itt lakó tűzoltók. Újdonság, hogy a kazánházhoz tartozó kéményt is a víztoronyba rejtették

Gőzmosoda, kisdedóvó, Acélhang-kórus

A belső udvart négyemeletes épülettömb öleli körül. Két oldalán egy-egy kétemeletes ház kapott helyet, majd a két világháború között az udvar további részeit is beépítették: a Golgota utca felől középen nyúlik be a teremépület a víztoronnyal.

A teremépület pincéjében működött a fürdő, ahol zuhanyzók, medencék, valamint pihenő- és masszázshelyiség várta a dolgozókat. Emellett fodrász és manikűrös is rendelkezésre állt – legalábbis azoknak, akik meg tudták fizetni. A legfelső szintjén négy gyári orvossal dolgozó szakrendelő kapott helyet, ahol műtő és röntgengép is üzemelt.

A B épület pincéjében alakították ki a mosókonyhát: 24 tekercsoporttal, gőzzel fűtött üstökkel, centrifugával és szárítógéppel szerelték föl. A mosoda mellett két szárítókamra nyílt. A C épület földszintjén működött a kisdedóvó, a gondnoki iroda és itt tartottak fenn hat vendégszobát is a vidéki testvérgyárak alkalmazottainak. Itt

laktak a gyár tűzoltói is, akiknek mindig készenlétben kellett állniuk. Ennek oka a lakásokban használt Jobbágy-kályhák jelentette veszély volt... Az épület pincéjében állt a szénsavas jéggép, ami 1000 kg jeget készített naponta – hiszen ekkoriban még nem voltak „igazi” hűtőszekrények.

Az itt élők a 10-12 órás műszakok után szabadidejüket is az üzemi létesítmények programjain töltötték, így nem volt se idejük, se információjuk az önálló szerveződéshez.

A dolgozós hétköznapok után a kikapcsolódás lehetőségét a Művelődési Ház programjai nyújtották. Bálakat, hangversenyeket rendeztek, de ugyanitt étterem, tekepálya és sportterem is működött. Könyvtár is rendelkezésre állt és dalárda is létesült: lelkes asztalosokból, öntőkből, kovácsokból állt össze a híres Acélhang-kórus, melynek tagjai akár az épület központi helyiségében, az 1315 m²-es és 11 méter

magas főhajójú nagytermében is kiereszthették hangjukat. Ekkoriban e helyiség volt a főváros egyik legnagyobb, vasbeton szerkezetű terme.

Ablakai előtt alakították ki a munkásebédlőt. Az oldalfalakon lévő gázfűzők segítségével pedig ki-ki még melegíteni is tudta az ebédjét. Ebédidőben villanyorgona szolgáltatja a karzatról a zenét.

Noha a barátságosnak szánt pavilonrendszerű kialakítás és a szociális funkciók magasabb életszínvonalat jelentettek a lakóknak, mindez kettős célt szolgált: a juttatások kialakította lojalitást és a teljes élet szabályozását. Az itt élők

a 10-12 órás műszakok után szabadidejüket is az üzemi létesítmények programjain töltötték, így nem volt se idejük, se információjuk az önálló szerveződéshez. Nem csoda, hogy az első évtizedekben minimálisra csökkent a kiköltözések száma, a mobilitás hiánya pedig egy zárt közösséget eredményezett, ami szorosan kötődött a gyárhoz.

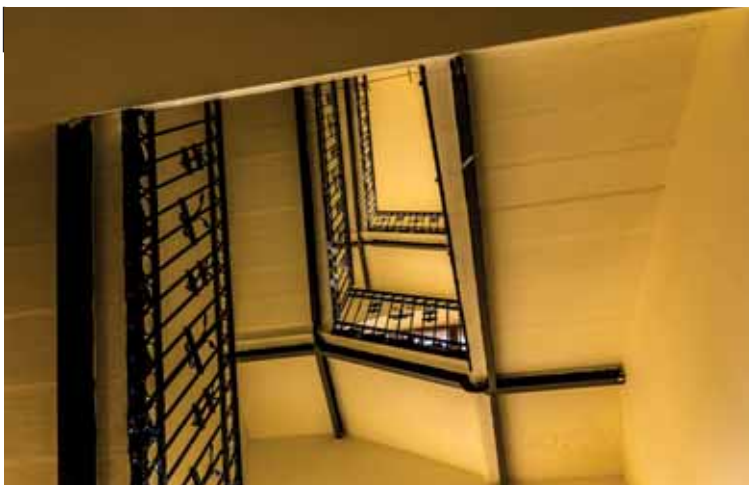

Budapesten 1905 és 1912 között lakásépítési hullám volt

Ekkor épült pl. a gázyári lakótelep, a Wekerle-telep és a Kolónia is. Utóbbi szecessziós stílusú, klinkertégla-borítású épület. Az udvarra belépve könnyen tetten érhető a zártság, erődíszesség

A Művelődési Ház és az impozáns teremépület

A történelmi információkért köszönet
Haynisch Viktória és Csicsics Anna kutatóknak!

A Kolónia lépcsőházai jellemzően
sárga vagy zöld festést kaptak
Jól megfigyelhető a stabilitást szolgáló
vasgerenda-szerkezet

A Fekete/Fehér Lyuk
bejárata a Művelődési
Ház alatt, a Golgota
utczába

Modern idők

A nagyobb felújítások, átalakítások a '60-as években kezdődtek: helyreállították a Kolónia külsejét, sok lakásba ekkor építették be a cserépkályhát, parkettázták, jobb híján a konyhából és kamrákból alakították ki a fürdőszobákat, ahol lehetett, beépítették az erkélyt, hogy így a WC a lakáson belülre kerüljön.

Az épületegyüttes eredeti atmoszférája viszont nagyrészt megmaradt. Remekül tetten érhető ez a játéklimekben és klipekben is. Itt forgott például *A vizsga*, a *Hanussen*, az *Aurora Borealis*, a *Csinibaba*, de volt Mercedes-reklámok, Katy Perry-klipek és még videojátékok színhelye is. Már nem lepődnek meg a lakók, ha az udvaron lovak vágtnak, tanok dübörögnek...

A Kolónia a zenei színtér fontos helyszínévé is előlépett: Nagy Gyula, az Ifjúsági Klub vezetője alternatív szórakozóhelyet csinált a pincében. Fénykorát a 80–90-es években élte: a Fekete Lyuk színpadán számos legendás együttes megfordult. Jelenleg egy kiségház tulajdonában van, akik „Fehér Lyuk”-ként jegyzik.

Az 1910-es 3005 fős létszámmal szemben ma nagyjából 1000 lakója van az épületeknek: nyugdíjasok, a régi gyár dolgozói és leszármazottaik, önkormányzati bérlők. Ám megjelent egy fiatal értelmiségi réteg is, akik tudatosan választották lakóhelyükné a Kolóniát, s éppen ez sarkallhatja a folyamatot, hogy újból közösséggé fejlődjen az épületes csoport.

Stuhl Ágnes is igyekszik lelke-

síteni a lakóközösséget: bízik abban, hogy sikerül visszahozni a hajdanvolt együvé tartozás érzését. Ennek első jele, hogy a Kolónia közösségi oldalain már tapasztalható némi pezsgés, de: „Egyelőre még mindenki visszahúzóda él a maga kisebb-nagyobb lakrészében, aminek oka lehet, hogy az udvaron nincsenek térbútorok, amik segítenék a személyes kapcsolatok ki- és továbbfejlődését. Szeretnénk megkeresni cégeket, intézményeket, hogy segítsék az itteni közösségépítést” – tervezget.

SARUSI ISTVÁN
TUDOMÁNYOS ÉS
KULTURÁLIS TÉMAKAT
FELDOLGOZÓ, SZABADÚSZÓ
FOTÓS, ÚJSÁGÍRÓ

Elisabeth Prueitt
- Chad Robertson
TARTINE
Péksütemények
és desszertek
a világ
leghíresebb
pékségéből

Vida Kata
**IDEI,
HAZAI, ZÖLD**
48 szezonális
zöldsegtém
és snack

Rutger Bregman
EMBERISÉG
Mégis jobbak
lennénk, mint
hittük?

Jen Green
**A FÁK
VARÁZSLATOS
VILÁGA**

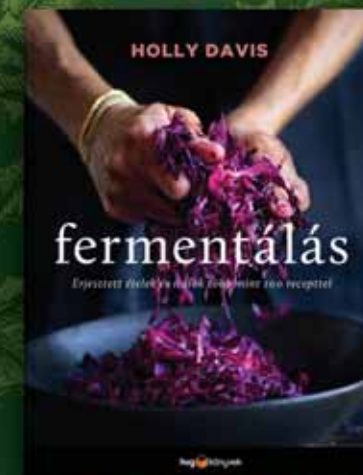

Barack Obama
**EGY ÍGÉRET
FÖLDJE**
Elnöki memoár I.

FONTOSAK és hasznosak – ajándékoktettek

Ben Hoare
**A TERMÉSZET
EZER ARCA**

Holly Davis
FERMENTÁLÁS
Erjesztett ételek
és italok több mint
100 recepttel

**25% KEDVEZMÉNY
A 7 KÖNYVRE!***

*Kuponkód: FOLDGOMB25

Felhasználható: a hvgkonyvek.hu webshopban, 2020. 12. 10-ig,
a készlet erejéig. A kedvezmény a bolti árból kerül levonásra.

webshop: hvgkonyvek.hu
@ hvgkonyvek

hvg könyvek
Az vagy, amit olvasol.